

Reactie op “Verdeling van de bijstandsmiddelen 2019”, versie 1 juni 2018 door SEO.

Door Bas van der Klaauw (Vrije Universiteit)

De afgelopen periode ben ik lid geweest van de expertgroep die met SEO heeft meegekeken bij de verfijning van het verdeelmodel voor de bijstand. Ik ben door het Ministerie van Sociale Zaken gevraagd een schriftelijke reactie te geven op het model zoals dat beschreven is in het rapport dat ik op 1 juni 2018 heb gekregen.

Het verdeelmodel (rapport SEO)

In de afgelopen jaren ging het verdeelmodel uit van het voorspellen van de kans om in de bijstand te zitten. Dat betekent dat het bijstandsvolume afhankelijk werd gemaakt van kenmerken van individuen en de omgeving van het individu. Voor de hoogte van de uitkering werden de normbedragen genomen.

De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat vaste normbedragen restrictief zijn bijvoorbeeld omdat deeltijdbijstand gebruikelijk is in de bijstand en de maten waarin dit voorkomt verschilt tussen gemeenten. Daarin is dit jaar aan het volume model ook een prijsmodel toegevoegd. Dit prijsmodel geeft aan hoeveel uitkering iemand die in de bijstand zit verwacht te ontvangen.

Door nu de verwachte hoogte van de bijstand te vermenigvuldigen met de verwachte kans op bijstand (dus volume keer prijs) wordt een voorspelling verkregen voor de totale verwachte bijstandsuitgaven per persoon in de bevolking.

Het lijkt enigszins omslachtig om de verwachte bijstandsuitgaven te bepalen door eerst het volume en daarna de prijs te modelleren. In vervolgonderzoek moet worden bekeken of één model voor de bijstandsuitgaven niet minimaal net zo goed is al het gecombineerde model dat nu gebruikt wordt.

SEO heeft ook dit jaar weer een aantal uitbereidingen onderzocht voor het volume model. De winst die hier behaald is, is minimaal wat aangeeft dat dit model wel zo ongeveer uitontwikkeld is en als er in de toekomst geen grote veranderingen zijn in de regelgeving of economie, dan zal er weinig aanpassing nodig zijn.

Het prijsmodel is nieuw en hiervoor zijn veel varianten onderzocht. Wat belangrijk is om op te merken is dat de uitkeringshoogte meer ruis bevat dan het wel of niet ontvangen van bijstand. Dat maakt dat geschatte verwachtingen voor de uitkeringshoogte een grotere variantie hebben. In het rapport worden twee varianten voor de uitkeringshoogte besproken, een uitgebreide variant en een gereduceerde variant.¹ Mijn voorkeur bij een verdeelmodel is om pas te reduceren door variabelen samen te voegen als de groepen die door deze variabelen beschreven worden erg klein zijn en de geschatte coëfficiënten daardoor een grote standaardfout hebben of een onrealistische waarde hebben. Bij het gereduceerde model in het rapport lijkt dit soms het geval, maar soms ook niet. Ik neig daarom meer richting het uitgebreide model.

¹ De gereduceerde variant in het rapport lijkt iets uitgebreider te zijn dan tijdens de laatste expertbijeenkomst besproken is.

Door nabetalen of administratieve fouten zijn betalingen van de bijstandsuitkering soms heel hoog en ook veel hoger dan de normbedragen. Om de ruis van dit soort betalingen in te perken, wordt het bedrag afgepakt. SEO kiest voor een afkappercentage van 100% en laat in een bijlage een afkappingspercentage van 115% zien. Bijstand wordt per 4 weken betaald en omdat een eerste betaling vaak pas na 8 weken is en nabetalen plaatsvinden is het mogelijk dat er in een jaar 14 in plaats van 13 betalingen zijn. Een afkappingspercentage van 108% ligt dan voor de hand.

Samenvattend

Het volume model is ondertussen wel uitontwikkeld en het ligt niet voor de hand dat hier nog substantiële verbeteringen verkregen kunnen worden. De toevoegingen van het prijsmodel is een verbetering ten opzichte van voorgaande jaren. Naar mijn mening moet hier voorzichtig worden omgegaan met het reduceren van variabelen. Voor de toekomst moet worden onderzocht of beide modellen niet geïntegreerd kunnen worden en wat het beste afkappercentage voor de hoogte van uitkeringen is.